

У ФОЛЬКЛОРИСТІВ ЗАРУБІЖЖЯ

ДОЛАЮЧИ КОРДОНИ

Коли звернутись поглядом в не таке далеке минуле, пригадавши славні імена наших вчених-фольклористів (Ф. Колесса, К. Квітка, С. Людкевич та деякі інші — авторитети та фахівці щонайменше європейського рівня), то ніяк не обійти факту, що дослідники того часу, крім своїх конкретних об'єктів дослідження звичайно, чудово орієнтувались в багатоводному морі європейської науки. Сьогодні ми можемо лише позаздрити тим можливостям широких контактів між європейськими (в основному) вченими не лише в, скажімо, етнографії та фольклористиці, але й чималим їх екскурсам в наукові сфери, досить віддалені від вище названих, — психологію, антропологію, лінгвістику чи соціологію тощо. Звичайно, це йшло на користь науки, яка зростала реально, долаючи перешкоди, розвиваючись без гучних гасел самовихваляння, як це було в добу «соціалістичних переваг».

Вчені-фольклористи останніх десятиріч (зрештою, не лише українські, а, певно, й багатьох інших країн) часто були обмежені в таких взаємозв'язках. Це, певна річ, гальмувало розвиток науки, а відсутність контактів як всередині галузі, так і в напрямі міжгалузевих стосунків, вимагала додаткових, часом марних зусиль з боку дослідників. Повертаючись до нашого нелегкого сьогодення з думкою про перспективу (в недавніх уявленнях вона малювалась лише рожевими фарбами), ми повинні найперше подолати віджилі стереотипи, звернутись до витоків, а далі — розірвати коло ізольованості та відчуження.

З цього погляду певне зацікавлення фольклористів має викликати пропонована стаття етномузикознавця Дороти Фрасункевич, яка працює асистентом в Інституті Музикознавства Варшавського університету (ступінь магістра отримала в 1983 році за працю «Світська музична культура старообрядців, що мешкають на терені Польщі», під керівництвом відомої дослідниці фольклору, доктора Анни Чекановської). Нині п. Дорота Фрасункевич працює над докторською дисертацією з теми модальних структур в календарних піснях (на прикладі білоруського фольклору) під тим же керівництвом і проводить значну організаційну та дослідницьку роботу в Фундації «Музика пограниччя».

Ця інституція виникла в Любліні 1991 року і має на меті координацію наукових дій, взаємозв'язків народної та сакральної (духовної) музичної культури східного пограниччя Польщі з культурами сусідніх країн. Діяльність Фундації полягає в організації наукових конференцій, виданні їх матеріалів, компактдисків, що фіксують сторінки вищезгаданих культур, а також влаштуванні концертів, де пропагується музика цих народів. Так, у липні 1991 року керівники фундації організували двотижневий міжнародний симпозіум за участю науковців і фольклорних ансамблів з України, Білорусі, Литви і Польщі. Український фольклор репрезентували ансамблі «Древо» з Києва (керівник — науковець-практик і артист Євген Єфремов), «Родовід» із Львова, яким керує молодий дослідник Юрій Конд-

ратенко та «Джерело» з Рівного (керівник — Іван Синельников). У наукових зібраннях влітку минулого року брали участь авторитетні науковці з вищезгаданих країн, відомі далеко за їх межами. Нагадаю лише імена Яна Стеньшевського, Анвідаса Карашки, композитора Анджея Нікодемовича, Ежи Бармінського, Стефанії Павлишин, Володимира Гошовського та ін.

Очевидно, що організатори Фундації мають намір і в майбутньому широко розвивати співпрацю на різних рівнях — науковому, концертно-просвітницькому, видавничому тощо. Це надзвичайно позитивне явище, яке сприяє подоланню спотворених стереотипів в науково-культурницьких сферах, переходу до нормальних цивілізованих відносин.

До вищесказаного варто лише додати, що в тексті статті «Традиційна культура і народна музика» використовуються терміни «сакрум» і «профанум», які ще, на жаль, подекуди маловідомі в нас. Але у контексті статті терміни «сакрум» і «профанум», здається, не викликають особливих сумнівів чи заперечень і є цілком зрозумілими. «Сакрум», «сакральний» — освячений, той що відноситься до релігійного культу й пов'язаного з ним ритуалу. «Профанум», хоч на побутовому рівні має негативне тлумачення, як «неуцьке», «зневажливе» і т. п., — у матеріалі даної теми слід розглядати як щось прадавнє (поганське), непосвячене. Саме так цей термін розглядав вчений Рудольф Отто (він же і впровадив його). Крім того, до цієї проблеми в рамках феноменології і структуралізму зробили свій внесок такі вчені як Еміль Дюркгайм, Ван де Льове, Роже Калуа, ґрунтовне знайомство з працями яких ще попереду.

Володимир ГРАБОВСЬКИЙ

Дрогобич

ТРАДИЦІЙНА КУЛЬТУРА І НАРОДНА МУЗИКА

Першим заходом в межах програми «Сакрум і профанум в народній музиці пограниччя Східної і Західної Слов'янщини» є трирічний цикл, запланований як дослідницька програма під назвою «Обрядова музика Пограниччя». У липні 1991 року він обговорювався етномузикознавцями з Білорусі, Литви, Польщі й України на симпозіумі в Довгобродах.

Вибір теми не випадковий, оскільки традиційна культура, на думку присутніх на симпозіумі дослідників, визначається праджерелом сучасної творчої кондиції кожного народу. Творена групою людей анонімно і передана шляхом усної традиції, вона є колективним результатом поколінь¹, що відтворює очевидні мистецькі наміри виду *homo sapiens*. Як явище багатфункціональне і нерозривно пов'язане з усіма сферами життя сільської громади, традиційна культура поєднує в собі як естетику і народну філософію, що сягають корінням поганських часів, так і норми поведінки, які співіснують в даному суспільстві на засадах традиції. Колективне дотримання цієї засади є гарантією існування культури, однак заперечення індивідуальних рис особистості стверджує наявність однорідного способу вжитку. Взіреть, сформований таким чином, що окреслює відношення стосовно групи своєї і чужої, зумовлює вияв власної тотожності і водночас відмінності культури на тлі інших угруповань. Звідси також традиції угруповання, що оглянулись в певній ізоляції (просторовій чи на рівні свідомості), одночасно гомогенні² ознаки у своїй структурі виявляють найбільше давніх форм.

Одним з найважливіших елементів традиційної культури є високий ступінь її сакралізації³, так званого домінування повір'їв та магічних дій над раціональною діяльністю, а також поширення санкції святості на різні сфери щоденного життя. Таке тлумачення сакралізації, з одного боку, є причиною, з іншого — наслідком існування обрядової сфери, в якій символічно виражаються не тільки міжлюдські взаємини, але й зв'язки з сакральним, що надає особистості почуття безпеки і сенсу життя. Крім того, в